

Η επιθετικότητα στα όνειρα

Κάθε άνθρωπος διαμορφώνει τον κόσμο των ονείρων του σύμφωνα με την ατομική του ιδιαιτερότητα. Όμως, υπάρχουν κάποια όνειρα που σχεδόν καθένας μπορεί να τα ονειρευθεί με τον ίδιο τρόπο και που συνήθως έχουν την ίδια σημασία και τις ίδιες πηγές για όλους. Τέτοια χαρακτηριστικά όνειρα με μία κατά κάποιο τρόπο παγκοσμιότητα, είναι και τα όνειρα που σχετίζονται με επιθετικότητα.

Ο Όμηρος, πριν από 27 αιώνες, περιγράφει ένα χαρακτηριστικό όνειρο επιθετικότητας το οποίο και ερμηνεύει. Η πιστή Πηνελόπη είναι πολύ θυμωμένη επειδή σε μία ανδροκρατούμενη κοινωνία δέχεται αφόρητες πιέσεις να παντρευτεί έναν από τους μνηστήρες για να λύσει το πρόβλημα διαδοχής στο θρόνο της Ιθάκης. Διηγείται λοιπόν στον Οδυσσέα -ξένο κατά τη γνώμη της- το ακόλουθο όνειρο:

"Χήνες είκοσι στο σπίτι τρώγαν άφθονο σιτάρι
μουσκεμένο, και ετούτες εχαιρόμουν να τις βλέπω·
μα αετός αγκυλομύτης μέγας ήρθε απ' το όρος
κι έσπασε όλων τον αυχένα και τις σκότωσε και πέσαν
μες στο μέγαρο, κι εκείνος πέταξε στον θείο αιθέρα.
Κι εγώ μέσα στο όνειρό μου έκλαιγα και οδυρόμουν,
και τριγύρω μου Αχαιίδες καλλιπλόκαμες προσήλθαν
ως θρηνούσα για τις χήνες που ο αϊτός είχε σκοτώσει.
Κι αυτός κάθισε ως ξανάρθε σε προεξοχή της στέγης,
κι ευθύς με συγκρατούσε με φωνή ανθρώπου
και είπε:

"Έχε θάρρος, εσύ κόρη του ενδόξου Ικαρίου
δεν είν' όνειρο, μα αλήθεια λαμπερή, που θε να γίνει.
Χήνες είναι οι μνηστήρες κι αετός εγώ για σένα
ήμουν πρώτα, τώρα όμως έχω έρθει ως σύζυγός σου,
που σε όλους τους μνηστήρες σκληρό θάνατο θα φέρω".

Φαίνεται λοιπόν ότι η Πηνελόπη δεν έχει συνειδητοποιήσει την επιθετικότητά της καθώς πριν ξεκινήσει τη διήγηση του ονείρου ζητά την ερμηνεία του ονείρου από τον ξένο.

Όπως στο όνειρο της Πηνελόπης, έτσι και στα όνειρα όλων μας, τα *άγρια ζώα* υποκρύπτουν συνήθως παθιασμένες ορμές. Κατά κανόνα πρόκειται για επιθετικότητα και σεξουαλικότητα, τόσο αυτού που ονειρεύεται όσο και άλλων ανθρώπων τους οποίους ο ονειρευόμενος φοβάται.

Ένας φοβερός πατέρας, μετατρέπεται στο όνειρο σε λυσσασμένο σκύλο, σε άγριο άλογο, σε αφηνιασμένο ταύρο, σε επιθετικό αρπαχτικό. Μία σαγηνευτική μητέρα μπορεί να μετατραπεί σε φίδι και μια δεσποτική σε αράχνη και μάλιστα θηλυκή, από αυτές που μετά τη γονιμοποίηση τρώνε το αρσενικό. Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να πει ότι στα όνειρα τα άγρια ζώα, χρησιμεύουν στην παράσταση της λίμπιντο, που το Εγώ τη φοβάται και την αντιμετωπίζει με το μηχανισμό της απώθησης.

Στις "Χοηφόρες", ο **Αισχύλος** θέλει την Κλυταιμνήστρα, πριν τη δολοφονία της από το γιο της Ορέστη, να βλέπει ένα όνειρο. Είδε πως γέννησε φίδι. Το τύλιξε στα σπάργανα σαν να ήταν βρέφος και το έβαλε στο μαστό της να βυζάζει. Και το ερπετό βύζαξε κόκκινο γάλα. Και ο Ορέστης, πολύ σωστά, δίνει την ερμηνεία του ονείρου. "Αν από την ίδια μήτρα με εμένα βγήκε φίδι που σπαργανώθηκε και ήπια από το μαστό που με μεγάλωσε και έσμιξε γάλα με το αίμα, τότε φονιά της εμέ γέννησε. Θάνατο σημαίνει το όνειρο". Η Κλυταιμνήστρα, μη θέλοντας να συνειδητοποιήσει το χρονικό του προαναγγελθέντος θανάτου της, στέλνει υπηρέτες για χοές

στον τάφο του Αγαμέμνονα, για να εξευμενιστεί ο νεκρός, εξ' ου και "χοηφόροι".

Μία δεύτερη κατηγορία ονείρων επιθετικότητας, είναι αυτά που αφορούν το *θάνατο αγαπημένων προσώπων*. Η οδύνη για το θάνατο ζωντανού αγαπημένου συγγενούς, σημαίνει ακριβώς επιθυμία να πεθάνει αυτό το πρόσωπο. Ωστόσο, αν κάποιος ονειρευτεί επώδυνα ότι πέθανε ο πατέρας ή η μητέρα ή ένα από τα αδέρφια του, αυτό δε σημαίνει απαραίτητα ότι επιθυμεί τώρα το θάνατό τους αλλά ότι τον είχε επιθυμήσει κάποτε στην παιδική του ηλικία. Παλιές κακόβουλες επιθυμίες, όπως η απαλλαγή από έναν αδελφό που αποτελεί ανταγωνιστή, εκπληρώνονται συχνά αργότερα, στα όνειρα. Πάντως, επειδή οι παραστάσεις των παιδιών για το θάνατο, δεν είναι ίδιες με των ενηλίκων, η ένταση της επιθυμίας τους να πεθάνει κάποιος, δε σημαίνει τίποτε παραπάνω από το ότι θέλουν απλώς "αυτός ο κάποιος να φύγει".

Στα όνειρα που σχετίζονται με το θάνατο των γονέων, συχνά οι άνδρες ονειρεύονται το θάνατο του πατέρα και οι γυναίκες της μητέρας. Η ψυχοπαθολογία που υποκρύπτεται εδώ, σχετίζεται με το οιδιπόδειο σύμπλεγμα, καθώς το αγόρι βλέπει τον πατέρα και το κορίτσι τη μητέρα ως ερωτικούς ανταγωνιστές και από τον παραγκωνισμό τους μόνο όφελος μπορεί να προκύψει.

Μια τρίτη βασική κατηγορία ονείρων επιθετικότητας είναι τα *οιδιπόδεια*. Και αυτά περιγράφονται πολύ καλά στις αρχαίες τραγωδίες. Στον Οιδίποδα τύραννο του **Σοφοκλή**, η Ιοκάστη που αγνοεί ακόμη ότι

υπήρξε μάνα και είναι σύζυγος του Οιδίποδα, τον παρηγορεί προτρέποντάς τον να αγνοήσει το αιμομικτικό όνειρό του, "διότι πολλοί θνητοί στα όνειρά τους πλάγιασαν με τη μάνα τους. Αλλά όποιοι τα τέτοια τα παίρνουν απήφιστα, αυτοί περνούν καλά".

Τα συγκεκριμένα όνειρα με θέμα τη συνουσία είναι πιο συχνά απ' ό,τι τα εμφανή. Για παράδειγμα σε μία κοιμώμενη με ερωτικές επιθυμίες για τον πατέρα της, οι επιθυμίες αυτές είναι δυνατό να αντιπροσωπευθούν με τους εξής συμβιβαστικούς σχηματισμούς:

- εικόνα πάλης με τον πατέρα με συναίσθημα σεξουαλικής διέγερσης
- πάλης με τον πατέρα χωρίς σεξουαλικό ερεθισμό
- πάλης με το γιο της
- πάλης με κάποιον άγνωστο και τον πατέρα θεατή
- χορού με το γιο της
- χορού του γιου της με μια ξένη

Ο **Ηρόδοτος**, αναφέρεται στο όνειρο του Ιππία και λέει: " Τους βαρβάρους όπως ο Ιππίας τους οδήγησε στο Μαραθώνα, αφού την προηγούμενη νύχτα είχε δει στο όνειρό του πως κοιμάται με τη μητέρα του. Από αυτό συμπέρανε ότι θα γύριζε στην Αθήνα και θα αναλάμβανε πάλι την εξουσία και ότι στα γηρατιά του, θα πέθαινε στην πατρίδα".

Όταν ο **Ιούλιος Καίσαρας** είδε ένα οιδιπόδειο όνειρο, οι ερμηνευτές ονείρων της εποχής του το εξέλαβαν ως ευνοϊκό σημάδι κατάκτησης νέων εδαφών, με την εξής εξήγηση: "Μητέρα=Γη" δηλαδή στα λατινικά "Mater=Terra". Η σύνδεση της γης με τη μητέρα, υπάρχει από τα χρόνια της μητριαρχίας και συνδετικός τους κρίκος είναι η γονιμότητα.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα όνειρα για το θάνατο του αντίπαλου πατέρα και τα όνειρα συνουσίας με τη μητέρα, έχουν ως κοινή ψυχοπαθολογία το οιδιπόδειο σύμπλεγμα.

Η τέταρτη μεγάλη κατηγορία ονείρων επιθετικότητας είναι αυτή με το *άγχος ευνουχισμού*. Συχνά, κατά τη διεργασία αυτών των ονείρων εμφανίζονται ως συμβολικές παραστάσεις η φαλάκρα, το κόψιμο των μαλλιών, το πέσιμο των δοντιών και ο αποκεφαλισμός. Με τα όνειρα αυτά συνδέεται και η επίδειξη του αιδοίου. Στην αρχαιότητα μία τέτοια πράξη εμπρός στον άντρα, εθεωρείτο υβριστική. Σύμφωνα με τον **Αρτεμίδωρο**, το όνειρο ενός άνδρα στο οποίο η γυναίκα του επιδεικνύει το αιδόιο της, έχει ως επακόλουθο πολλές ταλαιπωρίες για τον ίδιο.

Στα "Αποφθέγματα Λακωνικά", ο **Πλούταρχος** γράφει για μία Σπαρτιάτισσα που όταν είδε φυγάδες Σπαρτιάτες, τους ρώτησε με περιφρόνηση, σηκώνοντας το φόρεμά της, αν θα ήθελαν να κρυφτούν εκεί, από όπου βγήκαν. Με τρόπο ανάλογο στο "Γυναικών αρετές", ο Πλούταρχος περιγράφει ότι οι γυναίκες των Περσών αποπήραν τους άνδρες τους ανασηκώνοντας τα φορέματά τους, όταν αυτοί τράπηκαν σε φυγή, νικημένοι από τους Ληδούς. Σε αυτήν τη χειρονομία που σημαίνει "είσαστε γυναικούλες, ευνούχοι", το αιδόιο παρουσιάζεται ως αρχέγονο καταφύγιο, όπου οι φυγάδες θα ήθελαν να ξανακρυφτούν, ως δειλοί και ευνούχοι. Μερικές φορές η κίνηση αυτή μπορεί και να επιδιώξει να αποθαρρύνει τον άνδρα, υπενθυμίζοντάς του ότι μπορεί να ευνουχιστεί αν ηττηθεί. Οι άνδρες λοιπόν που βλέπουν τέτοια όνειρα, έχουν άγχος ευνουχισμού.

Όνειρο αντίστασης απέναντι στον ευνουχισμό, αποτελεί η εμφάνιση ενός συνηθισμένου συμβόλου του πέους, σε δύο ή περισσότερα αντίτυπα. Δηλαδή ο ονειρευόμενος μπορεί να δει είτε το πέος είτε συμβολικές του παραστάσεις, όπως γραβάτα, όπλα, μαστούνια και επιμήκη όργανα εν γένει. Την ίδια σημασία έχει και η εμφάνιση της σαύρας στα όνειρα, επειδή όταν κόβεται η ουρά της μεγαλώνει ξανά, όπως επανέρχεται και η στύση του πέους.

Τα όνειρα με επιθετικότητα οι άνθρωποι τα βιώνουν ως ένα πρόβλημα που αφορά άλυτες δικές τους συγκρούσεις ή συγκρούσεις με το περιβάλλον. Αυτό ενδέχεται να επιταθεί στις ημέρες μας καθότι η επερχόμενη παγκοσμιοποίηση θα δημιουργήσει προβλήματα επικοινωνίας και κρίση της ατομικής μας ταυτότητας. Το περίεργο είναι ότι αυτά που φοβούνται οι άνθρωποι θα είναι και η λύση στην κρίση της ταυτότητάς τους καθότι τα όνειρα αποτελούν εντύπωμα της μοναδικότητας του εσωτερικού τους κόσμου.